

FRANTIŠEK DĚTEM

Jmenuji se František Bartoš.

Jako dospělý jsem se stal učitelem a vědcem. Zkoumal jsem, jak lidé žijí, jaké zvyky dodržují a jakým nářečím mluví v různých koutech Moravy.

Devítiletého byste mě mohli potkat ve Zlíně.
Bylo by to před 174 lety v roce 1846!

Vypravte se se mnou do starého Zlína do doby, kdy se podzim mění v zimu, brzy se stmívá, večery se prodlužují a v komíně kvílí vítr. To nastává doba dlouhých večerů plných přátelských návštěv a besed, kterými si lidé zkracují zimní období. I čekání na svátek svatého Mikuláše tak rychleji ubíhá.

ZAČÍNÁME!

VEČER POHÁDKOVÝ

Za dlouhých zimních večerů se rodina, sousedé a známí scházivali na besedách. Sousedé sedí kolem stolu a z kamen sálá teplo. Strýček kouří dýmku a začíná vyprávět příběhy. Děti nejvíc zajímá, kde strašivá nebo kde se objevuje hastrman a kde divoženky. Školáci, kteří umí číst, předčítají ostatním z knih, které si ve škole vypůjčili od pana učitele. Každý rok si František půjčuje knížky pověstí a pohádek.

Nechej si přečíst starou moravskou pohádku Boty, plášť, klobouk a prsten sběratele Beneše Metoda Kuldy, která je stará více než sto let. Najdeš ji v knize Moravské národní pohádky, pověsti, obyčeje a pověry. Svazek první, na straně 194. Knihu si půjč z knihovny nebo vyhledej v digitální knihovně Národní knihovny České republiky na <https://kramerius5.nkp.cz>

NÁSLEDUJE VEČER S HÁDANKAMI

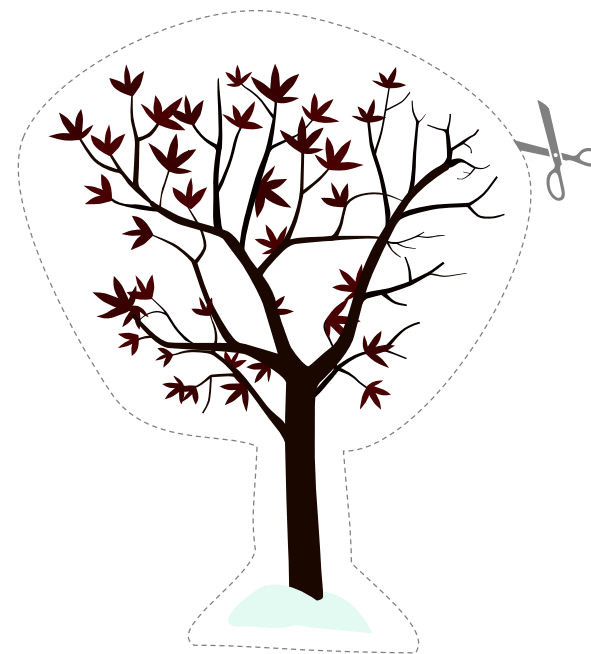
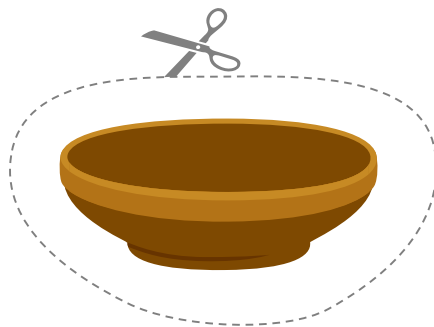
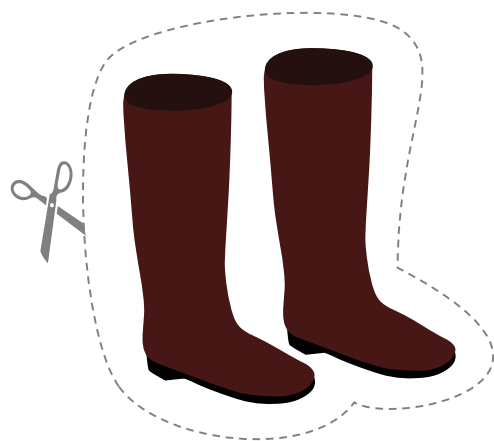
VEČER S HÁDANKAMI

Oblíbenou zábavou na besedách bývaly hádky, jak se říkalo hádankám. František rád poslouchal, jak si dospělí dávají složité hádanky, protože se u toho všichni nasmáli.

Děti se bavily lehčími hádankami.

Uhodneš Františkovy hádanky? Obrázky správných odpovědí vystřihni a dolep si zimní obrázek na straně 5.

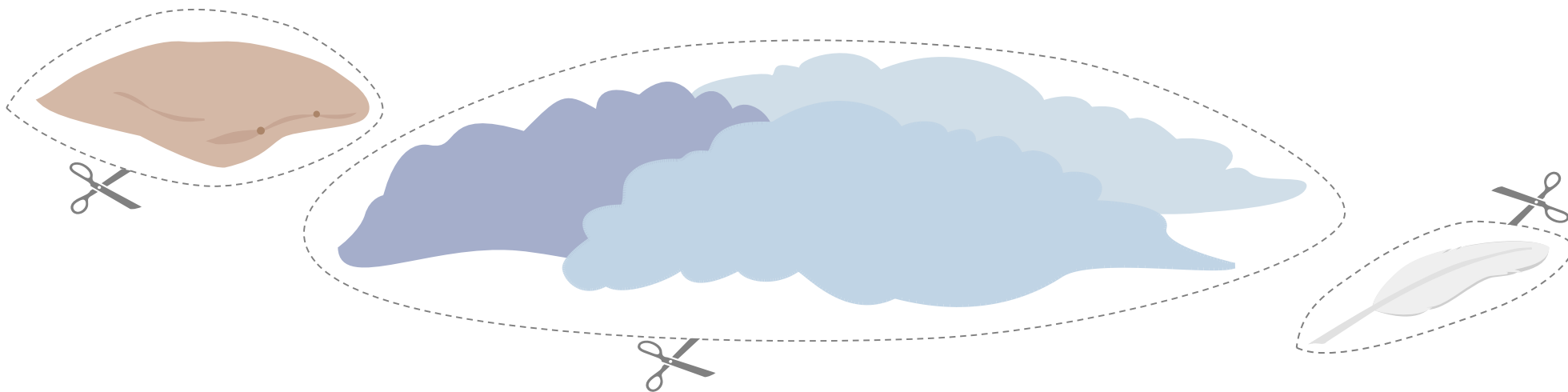
HÁDANKA PRVNÍ: Na vesno (na jaře) obveseluje, na podzim obživuje a v zimě ohřívá.

VEČER S HÁDANKAMI

HÁDANKA DRUHÁ:

Roztrhaná plachta nad zemí letí.

HÁDANKA TŘETÍ:

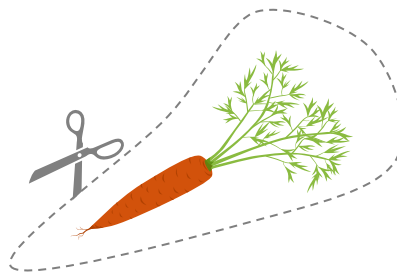
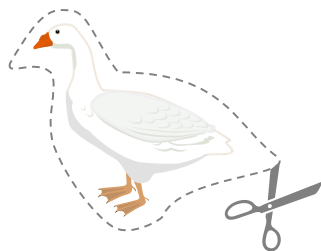
Letí, letí, křídel nemá; sedá, sedá, zadku nemá.

VEČER S HÁDANKAMI

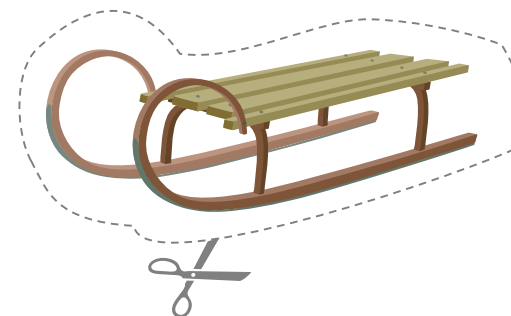
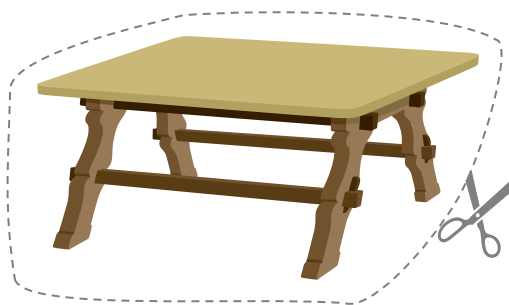
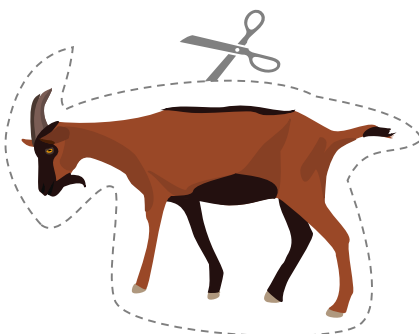
HÁDANKA ČTVRTÁ:

Súsedů honec, má červený konec.

HÁDANKA PÁTÁ:

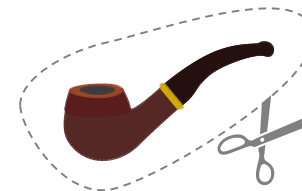
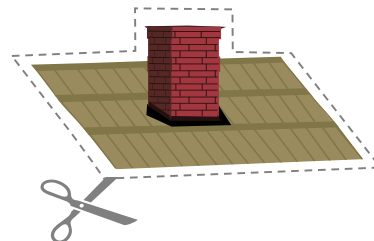
Čtyři nožky, dva trnožky, v zimě běží, v létě leží.

VEČER S HÁDANKAMI

HÁDANKA ŠESTÁ:

Sedí stařík na střeše, kouří a nekřeše.

František ráno otočil list v kalendáři. Dnes je 11. listopadu, svátek svatého Martina. František je rád, že se vyplnila pranostika na tento den. Maminka zatopila v peci a z kuchyně něco krásně voní až na dvůr.

Známá pranostika začíná následovně. Ale jak zní její druhá část, která se rýmuje? Možností je víc, ale přijdeš alespoň na jednu z nich? A napadne tě, co by maminka mohla péct?

Na svatého Martina,

VEČER S HÁDANKAMI

Dolep do obrázku správné odpovědi hádanek a dokresli Františka.

VEČER ADVENTNÍ

První adventní neděli přišel na večer silný vítr. Besedníci se sešli u tetičky v chalupě na vršku. Tetička během adventu bedlivě sleduje počasí. „Dnes ale krásně fouká vítr! To bude v příštím roce jistě dobrá úroda ovoce,“ libovala si. „Ještě kdyby připadlo víc sněhu, který by přikryl ovocné stromy v zahradě. To aby by se urodilo hodně trnek. Na povidla!“

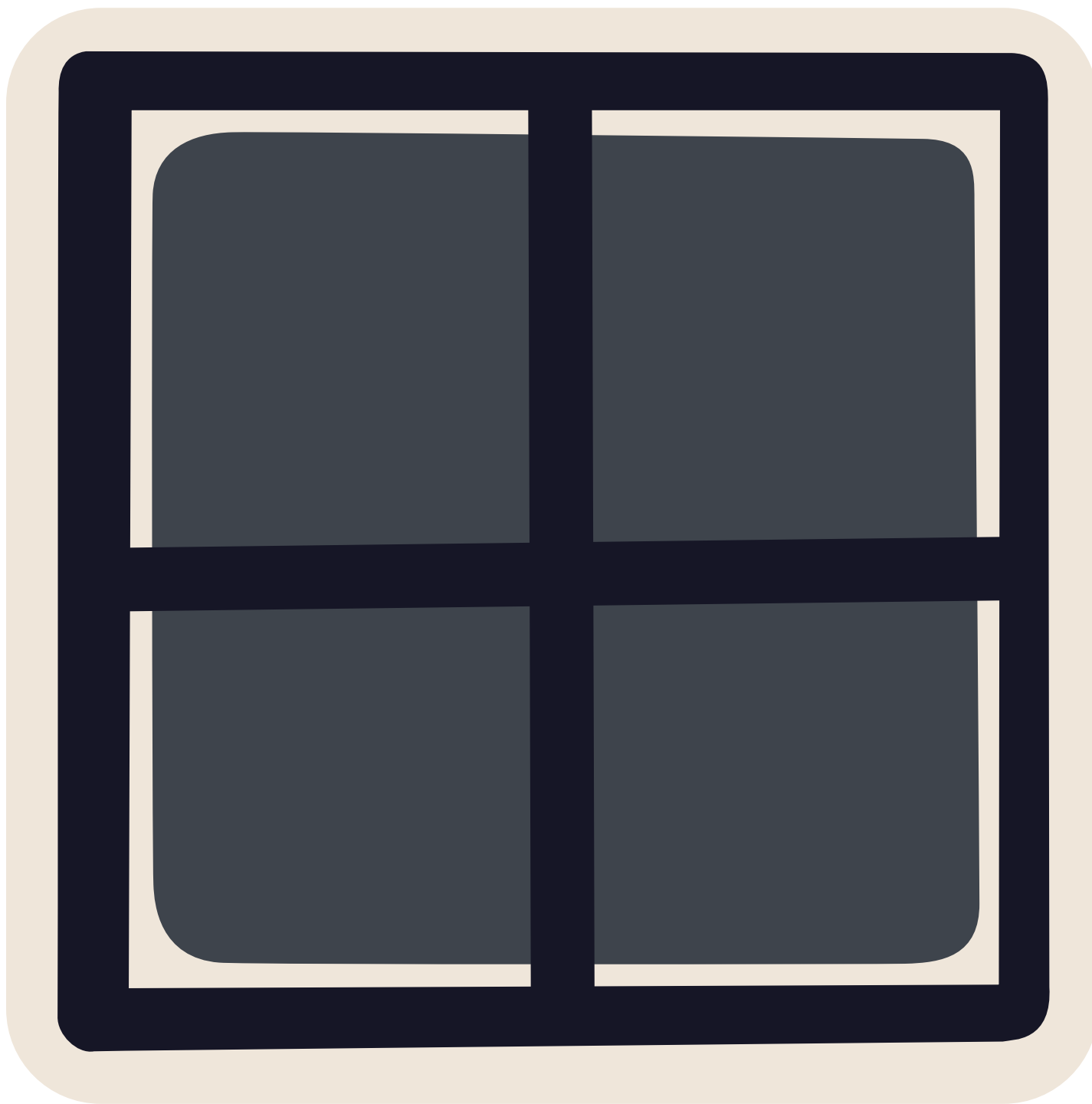
František se s dětmi krčí u kamen a poslouchá. V adventním čase se dlouhé večery vždy hemžily duchy a strašidly. Tetička ráda vypráví o světloňích, které během adventu za tmy vídá v polích. Světloňi jsou malí mužáci s lucerničkami, kteří se objeví hned tu a hned jinde. Člověka, který zabloudí, zavedou někam do močálu a pak sami zmizí.

„Slyšíte, jak nám to v komíně kvičí?“ obrací se tetička na děti. „To Meluzína obletuje okolo stavení a pláče hladem. A její děti také! Proto tolik piščí. Nikdo jim nic nedá, ale kdyby jí hodili trochu mouky nebo krupice, aby mohla dětem uvařit kašičku, tak by se hned trochu utišila.“

Popros někoho dospělého, aby ti nasypal malou vrstvu mouky nebo krupice na pečící plech a zkus do ní nakreslit Meluzínu, která Františka a ostatní děti straší. Ke kreslení použij prst, vidličku, špejli, párátka nebo cokoli jiného, co najdeš v kuchyni a co zanechá v mouce nebo krupici zajímavou stopu.

Meluzínu můžeš nakreslit také do okna na dalším listě. Připrav si bílou pastelku, fixu nebo barvu nebo můžeš Meluzínu nakreslit lepidlem, které pak posypeš krupicí a necháš zaschnout.

NÁSLEDUJE VEČER MIKULÁŠSKÝ

VEČER MIKULÁŠSKÝ

František se už od svátku svatého Martina těšil na večer, kdy přijde Mikuláš.

Bylo slyšet už z dálky, že svatý Mikuláš přišel do vsi a obcházel se svým průvodem dům od domu. František vyhlížel z okna, kdy se ve tmě na cestě zaleskne Mikulášova zlatá berla, kdy spatří bílou košili, nádherné roucho a malovanou mitru. Zdálo se mu, že zahlédl Mikulášův dlouhý vous. Tu už slyší řinčení čertovských řetězů pod oknem. S dvěma hroznými čerty s červenými vyplazenými jazyky vchází do stavení i smrt s kosou. Za Mikulášem stojí krásný anděl a cinká zvonkem. Nese košík s dárky pro hodné děti a prut na neposlušné.

František přivře strachem oči a rychle přeříkává modlitby. Moc si přeje, aby od anděla dostal něco dobrého. Vždyt' byl celý rok hodný! Anděl to moc dobře ví, a proto Františkovi nadělí voňavý perník s papírovým obrázkem anděla, sušená jablka a švestky a vlašské i lískové ořechy.

Jen co Mikulášova družina zmizí z doslechu, František už si hraje s perníkovým andělem. Do hry mu ale chybí další postava. Trochu zalituje, že mu anděl nenadělil perník s obrázkem čerta. Chvilí přemýšlí... a už prosí maminku o malou bramboru. Vyrobí si totiž čerta sám! Ze sušeného ovoce, které dostal.

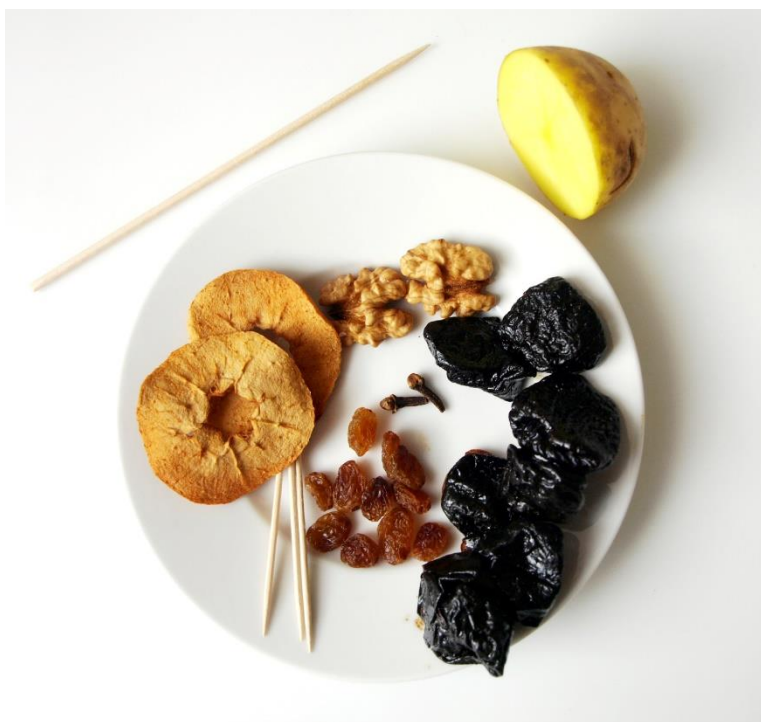
Vyrob si také figurku čerta ze sušeného ovoce! Budeš potřebovat:

POSTUP VÝROBY ČERTA NA DALŠÍM LISTU

VEČER MIKULÁŠKÝ

„Jak vypadá čert?“ vzpomíná František na ty hrozné čerty. Má hlavu, tělo, ruce, nohy, ocas a na hlavě rohy. František na špejli navléká černé švestky jako hlavu, tělo a nohu, místo kopyta nakonec napíchne rozinku a špejli zapíchne do rozkrojené brambory jako do stojánku. Na párátko navleče švestku a rozinku, to bude druhá noha, kterou zapíchne do těla a brambory. Podobně vyrobí ruce. Čert se trochu klátí, a tak mu dozadu připevní ocas z rozinek navlečených na párátko. A teď rohy! Zapíchnout do hlavy kousky ořechu je hračka. Oči vyrobí František z hřebíčku, nos z rozinky a jazyk ze slupky sušeného jablka.

Jak se ti čert povedl?

FRANTIŠEK PŘEJE VESELÉHO MIKULÁŠE!